

NOGIRONLAR BILAN IJTIMOIY ISH OLIB BORISH TEXNOLOGIYASI

Zikiryoieva Marjona

Yoqubova Bahora

SamDUKF ijtimoiy ish yo'nalishi talabasi.

Ilmiy rahbar: Ibragimov Jahongir Toshniyozovich

Annotatsiya

Ushbu maqolada nogiron bolalar va yoshlarning ijtimoiy huquqlarini tiklash va ijtimoiy muhitga moslashtirish hozirgi kundagi eng dolzarb masalalardan biri ekanligi bayon etilgan. Statistik ma'lumotlarga ko'ra nogiron bolalar soni yil sayin ortib borayotganligi kuzatilmoqda. Tadqiqotchilarning ma'lumotlariga ko'ra, bolalarda nogironlik yuzaga kelishining asosiy sabablari ekologik vaziyatning yomonlashuvi, bolalar jarohatlanishining o'sishi hamda ayollar mehnat sharoitining nomaqbulligi hisoblanadi.

THE BASICS OF REHABILITATION OF PEOPLE WITH DISABILITIES

Abstract

This article describes the restoration and adaptation of the social rights of children and young people with disabilities to the social environment as one of the most pressing issues of the present day. According to statistics, the number of children with disabilities is observed to increase every year. According to the researchers, the main reasons for the occurrence of disability in children are the deterioration of the environmental situation, the increase in child injury and the inadequacy of women's working conditions.

KIRISH

Nogironlarni reabilitatsiya qilish-nogironlarning maishiy, ijtimoiy, kasbiy va boshqa faoliyatga qobiliyatini to'liq yoki qisman tiklash tizimi va jarayonini tashkil qilish bo'yicha O'zbekiston Respublikasida bir qator qonunlar ishlab chiqilgan. Nogironlarni reabilitatsiya qilish-nogironlarning maishiy, ijtimoiy, kasbiy va boshqa faoliyatga ega bo'lmagan qobiliyatlarini shakllantirish tizimi va jarayoni jamiyat uchun muhim omildir. Ushbu yaratilgan shart sharoitlar va ishlab chiqilgan qonunlar nogironlarni reabilitatsiya qilish nogironlarning ijtimoiy moslashuvi uchun, shu jumladan, moddiy mustaqillikka erishish va jamiyatga integratsiyalashuvini imkon qadar to'liq qoplashga qaratilgan. Hozirda voyaga yetmagan nogironlar reabilitatsiyasi va ularni hayotga moslashtirish bilan bog'liq muammolar mavjud bo'lib, bu alohida yordamga muhtoj nogiron bolalar va yoshlar reabilitatsiyasi bilan shug'ullanuvchi

tashkilotlarning yagona muassasalararo tarmog'ini shakllantirishning ilmiy asoslangan dasturi ishlab chiqishni taqozo etadi.

Nogironlar rehabilitatsiyasi bilan ta'lim muassasalari, sog'liqni saqlash hamda ijtimoiy himoya idoralari alohida-alohida shug'ullanadi. Imkoniyatlari cheklangan kishilar rehabilitatsiyasi va ularni ijtimoiy moslashtirishga e'tibor ortgani sayin — bu toifadagi insonlar bilan samarali ishlay oladigan yuqori malakali mutaxassislargabo'lgan ehtiyojhamortmoqda. Shuningdek, imkoniyatlaricheklangan bolalar va yoshlarning ta'lim tizimini, kasbga yo'naltirish va mehnat tayyorgarligini takomillashtirishni talab qilmoqda. Ijtimoiyreabilitatsiya tizimi imkoniyatlar icheklangan shaxsning jismoniy, ruhiy va ijtimoiy mavqei tiklanishiga yanada sifatli yordam bergandagina to'la samara berishi mumkin. Bunda sarflanadigan moliyaviy xarajatlar nisbatan kamroq bo'lishi lozim, zero, ularning asosiy qismi alohida yordamga muhtoj bolalar yoki yoshlar haqida qayg'uradigan ota-onalar yelkasiga tushadi. Oila va oiladagi tarbiya bolaning umumiy rivojlanishi uchun eng maqbul muhitdir. Rivojlanishida nuqsonlari bor bo'lgan (eshitish yoki ko'rishdagi, harakatlanishdagi muammolar yoki aqlan rivojlanishdagi) farzandni tarbiyalayotgan har bir oila quyidagilarni bilishi shart: avvalo, o'z farzandining barcha kamchiliklari va ehtiyojlarini chuqurroq va batafsil tushuna olishi; ikkinchidan, nuqsonlarni to'g'rilash va etishmayotgan ko'nikmalarni tarbiyalashni go'daklik davridan boshlash lozim, zero, rivojlanishdagi ruhiy-jismoniy nuqsonlar bosh miya yoki markaziy asab tizimining organik shikastlanishi natijasi bo'lib, ularni asosan davolash va tiklash imkoni bo'lmasa-da, biroq doimiy tibbiy tekshirish va oldini oluvchi davolashni talab qiladi. Alohida ehtiyojga ega kishilarga ulardagi betakrorlik, o'ziga xoslik jihatlaridan yondashish kerak. Ularning tiklanishi va rivojlanishi uchun biz ulardagi qobiliyatlar, imkoniyatlar va manbalarga tayanishimiz lozim. Ijtimoiy model' tibbiy modeldan farqli ravishda, e'tiborni imkoniyatlar va manbalarga qaratadi. Shu bilan bir vaqgda, tibbiy model' bola nuqsonlari tufayli rivojlana olmasligini ta'kidlasa, ijtimoiy model alohida ehtiyojga ega bolalar uchun zarur shart-sharoitlar yaratilgan taqdirda, ularning tezda mustaqil bo'la olishlarini isbotlaydi. Nogironlik patologiyasi turiga, hayotiy cheklovlar darajasiga va turiga qaramasdan, nogiron (nogiron bola) ijtimoiy munosabatlar, ijtimoiy moslashuv, ijtimoiylashuv va integratsiya sohasidagi muammolarni hal qilishda mutaxassisga yordam berishi mumkin.

Bizning fikrimizcha, nogiron (nogiron bola) uchun maslahat masalalari bo'yicha mutaxassis-psixologdan yordam so'rab murojaat qilish istagi yo'qligi nogironning qisman tavsiyalari yo'qligi uchun asos bo'la olmaydi. Ijtimoiy-psixologik rehabilitatsiya, shu jumladan, kognitiv, hissiy, vosita tizimlarini tuzatish uchun maxsus uskunalar yordamida amalga oshiriladi. Bunga sensorli xona, kompyuterlashtirilgan CogniPlus tizimi texnikasi va boshqalar yordamida hissiy-kognitiv tuzatish usullari kiradi. Nogironlarga (nogiron bolalarga) psixologik yordam ko'rsatishning o'ziga xos

xususiyati kasallikning o'ziga xos ko'rinishlari va unga shaxsiy reaksiyalar, shuningdek, uning yuqori harakatlanishi bilan bog'liq. Ta'riflangan reabilitatsiya tadbirlari aniq belgilangan chegaralarga ega emas va ularning ishlarida psixolog turli xil birikmalarda yotadigan usullardan foydalanishi mumkin. Patologik jarayonlarning turlari va tana funksiyalarining buzilishi muayyan turdagi ijtimoiy-psixologik reabilitatsiyani amalga oshirish yo'nalishini belgilaydi, ijtimoiy-psixologik reabilitatsiya yoki abilitatsiyani tegishli usullarini tanlashda umumiy yo'nalishni belgilaydi, ammo ijtimoiy-psixologik reabilitatsiya jarayonini aniqlamaydi. Shu patologik sharoitlarda, organizmning funksiyasi buzilishi bir xil darajada etakchi, mutaxassis psixolog usullari tomonidan ishlatiladigan tarkibi tufayli nogiron (nogiron bola) va mutaxassis psixolog (turli psixologik maktablar texnikasi foydalanish) imtiyozlarni individual-shaxsiy xususiyatlari, shu jumladan, farq qilishi mumkin. Ijtimoiy-psixologik reabilitatsiya usullari orasida muayyan patologik jarayonlar va funksional buzilishlarga xos bo'lgan, bu asosan nuqson strukturasi o'ziga xos xususiyati va patologik jarayon bilan bog'liq bo'lmagan o'ziga xos bo'lmagan, ammo uning oqibatlarini, jumladan, (nogiron bolaning) kasalliklaridir.

XULOSA

Salomatlikning o'ziga xos ko'rsatkichi bo'lmish «moslashish» me'orlarini — bu inson organizmining o'z funksional parametrlariga adekvat tarzda o'zgarishi va har xil, hatto favqulotda holatlarda ham ularning yuqori mahsuldorligi saqlab qolinishidir. Moslashuvchanlik esa moslashish sur'ati yoki sifatining o'ziga xosligini yoki moslashish qobiliyatini anglatadi. Har qanday inson tug'ma moslashish mexanizmlariga ega va umri davomida bu qobiliyatlarni rivojlantirib boradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Социальная работа с инвалидами. Настольная книга специа- листа / Под ред. Е.И. Холостовой, А.И. Осадчих. М 2016.
2. Сорокин П.А Человек. Цивилизация. Общество. М., 2012.
3. Бастрыкина А.В. Центры независимой жизни // Инвалиды: к независимой жизни. М., 2010.
4. Меликьян Г.Г. Инвалидность устанавливается по-новому // Социальное обеспечение. 2016. № 10. С. 2 - 5.
5. Khajieva, I., Khujaniyazova, G., Kenjaeva, K., & Jumaniyozov, F. (2020). Foreign language competence formation of the future teacher of vocational education in the information and educational environment. *European Journal of Molecular & Clinical Medicine*, 7(2), 360-365.
6. Zhabborova, O. I., & Kenjaeva, H. P. (2018). Bases of gender equality of rights in Uzbekistan. *Международный журнал гуманитарных и естественных наук*, (5-2).

7. Жабборова, О. И., & Кенжаева, Х. П. (2018). Экологические мировоззрения Ибн Сины. Международный журнал гуманитарных и естественных наук, (5-2).
8. Кенжаева, Х. П., Тожиев, Ф. И., & Жураев, Б. Н. (2014). РОЛЬ ЖЕНЩИН В СОЗДАНИИ И РАЗВИТИИ ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ. In Инновации в технологиях и образовании (pp. 119-123).
9. Кенжаева, Х. П. (2021). ФУҚАРОЛИК МАДАНИЯТИ МЕЗОНЛАРИ ШАРҚ ФАЛСАФАСИ ТАЛҚИНИДА. Academic research in educational sciences,